

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA TA'LIM VA TARBIYA INTEGRATSIYASINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI HAMDA ULARNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH MASALALARI

MAMATOVA ODINA MAMATUSMONOVNA

Maktabgacha ta'lim

1-bosqich magistratura talabasi

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim

fan va innovatsiyalar vazirligi

Namangan davlat pedagogika instituti

*Magistratura bo'limi 7011020-ta'lim-tarbiya nazariyasi
va metodikasi (Maktabgacha ta'lim) mutaxassisligi magistranti*

ANNOTATSIYA

Mazkur tezisda maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim va tarbiya jarayonlarini integratsiyalashning nazariy asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda ta'lim va tarbiyaning uzviy bog'liqligi, ularning yagona pedagogik jarayon sifatida tashkil etilishi hamda maktabgacha yoshdagi o'quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va intellektual rivojlanishiga ta'siri yoritib beriladi. Shuningdek, integratsiyalashgan ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari, zamonaviy yondashuvlar va metodlar tahlil qilinadi. Tezisda ta'lim va tarbiya integratsiyasini amaliyotga tatbiq etish jarayonida uchraydigan muammolar hamda ularni bartaraf etish bo'yicha metodik tavsiyalar beriladi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim sifati va tarbiyaviy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Kalit soʻzlar: maktabgacha ta'lim, ta'lim va tarbiya integratsiyasi, pedagogik jarayon, shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuv, tarbiyaviy samaradorlik, pedagogik shart-sharoitlar, zamonaviy metodlar.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish hamda oʻquvchilarning har tomonlama rivojlanishini taʼminlash dolzarb pedagogik masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha yosh davrida oʻquvchilarning shaxs sifatida shakllanishi, ularning axloqiy, intellektual, ijtimoiy va emotsional rivojlanishi ta'lim va tarbiya jarayonlarining uzviy bogʻliqligida amalga oshiriladi. Shu bois maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim va tarbiya integratsiyasini taʼminlash masalasi alohida ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim va tarbiyani alohida jarayonlar sifatida emas, balki yagona pedagogik tizim sifatida tashkil etish oʻquvchilarning rivojlanishiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Integratsiyalashgan ta'lim-tarbiya jarayoni oʻquvchilarda mustaqil fikrlash, muloqotga kirishish, ijtimoiy moslashuv hamda hayotiy koʻnikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu jarayonda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, innovatsion metodlar va interaktiv ta'lim texnologiyalaridan foydalanish muhim hisoblanadi.

Oʻzbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim sohasini huquqiy tartibga soluvchi muhim hujjatlardan biri “Maktabgacha ta'lim va tarbiya toʻgʻrisida”gi Qonundir, bu Qonun 2019-yil 22-oktyabrda Qonunchilik palatasida qabul qilingan, Senat tomonidan 2019-yil 14-dekabrda maʼqullangan va 2019-yil 16-dekabrda tasdiqlangan hamda 2020-yil 16-iyundan amalda qoʻllanila boshlangan. Ushbu qonun maktabgacha ta'lim va tarbiyaning huquqiy asoslarini belgilab, ta'lim va tarbiyaning uzviy integratsiyasi orqali bolalar shaxsini kompleks rivojlantirishni taʼminlashga yoʻnaltirilgan tizimni yaratadi. Qonunda maktabgacha ta'lim va tarbiya bolalarni intellektual, maʼnaviy-axloqiy, estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirish, shuningdek ularni umumtaʼlimga tayyorlashga qaratilgan ta'lim

shakli sifatida belgilangan, bu ham ta'lim va tarbiyaning uzviy bog'liqligini huquqiy jihatdan mustahkamlaydi.

Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi Qonuni ham maktabgacha ta'lim va tarbiya kontsepsiyasini o'z ichiga oladi, unda maktabgacha yoshdagi bolalarni umumiy ta'limga tayyorlash, ularni ma'naviy-axloqiy, emotsional va pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimi belgilangan. Bu qonun ta'lim-tarbiya jarayonining mazmuni, shakl va tartibini belgilashda ta'lim va tarbiyaning ajralmasligini yuridik jihatdan mustahkamlaydi.

Bu huquqiy hujjatlar maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim va tarbiyaning integratsiyalashgan pedagogik jarayonini qonuniy asosda tashkil etish imkonini yaratadi va pedagogik xodimlar, ota-onalar va davlat organlari faoliyatini yagona tizimga kiritadi.

Amaliyotda ta'lim-tarbiya integratsiyasi: pedagogik yondashuv va usullar

O'zbekiston maktabgacha ta'lim pedagogikasiga bag'ishlangan o'zbek mualliflarining ilmiy asarlarida ta'lim va tarbiyaning uyg'unligi konsepsiyasi asosiy o'rin tutadi. Masalan, O.U. Hasanboyeva, M.X. Tojiyeva va Sh.K. Toshpo'latova tomonidan yozilgan "Maktabgacha ta'lim pedagogikasi" o'quv qo'llanmasida bog'cha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik shart-sharoitlar, o'yin, nutq, jismoniy tarbiya va ijtimoiy ko'nikmalarni birlashtirgan pullik maktabgacha ta'lim jarayoni yoritilgan. Mualliflar ta'lim va tarbiyaning alohida emas, balki kompleks pedagogik jarayon sifatida tashkil etilishi bolalarning har tomonlama rivojlanishi uchun muhimligini qayd etadilar.

Nazariy jihatdan, bu yondashuv O'zbekistonning milliy ta'lim konsepsiyasiga to'liq mos bo'lib, pedagogik amaliyotda bolaning rivojlanishini ta'minlashda interaktiv metodlar, reflektiv faoliyat, ijtimoiy muloqot va boshqalar orqali ta'lim komponenti bilan tarbiya komponentining uyg'unligini ta'kidlaydi.

Qonunlar va nizomlar orqali amalga oshirilayotgan tizimli tadbirlar

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarorlarida ham maktabgacha ta'lim va tarbiya jarayonini yaxshilashga qaratilgan tartib-qoidalar belgilangan. Vazirlar Mahkamasi maktabgacha ta'lim va tarbiya sohasidagi yagona davlat siyosatini amalga oshiradi, davlat dasturlarini ishlab chiqadi, normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qiladi va ilg'or pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish bo'yicha chora-tadbirlarni belgilaydi. Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim standartini tasdiqlaydi va u orqali ta'lim va tarbiyaning yaxlit tizimdagi samaradorligini ta'minlaydi.

Bu hujjatlar amaliyotda pedagogik xodimlar faoliyatini tartibga soladi, maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim va tarbiya jarayonida pedagogik nazorat, monitoring, baholash tizimini joriy etadi hamda bolalarning individual rivojlanishiga asoslangan yondashuvni mustahkamlaydi.

Amaliy tavsiyalar

Amaliyotda ta'lim va tarbiyaning integratsiyasini ta'minlash uchun quyidagilar amalga oshiriladi:

Dasturiy integratsiya: Maktabgacha ta'lim dasturlarida ta'lim va tarbiya mazmunini uzviy bog'lash, o'yin, nutq, ijtimoiy ko'nikmalarni o'rganishda tarbiyaviy vazifalarni o'rnatish.

Pedagogik usullar: Interaktiv metodlar, situatsion o'yinlar, loyiha asosida faoliyat orqali bolalarning ko'nikmalarini tarbiyalash va bilim olish jarayonini uyg'unlashtirish.

Monitoring va baholash: Bolalarning individual rivojlanishini doimiy kuzatish, ularni psixologik-pedagogik diagnostika orqali baholash, tarbiya va ta'lim jarayonida moslashtirish.

Bu tavsiyalar ta'lim va tarbiyaning integratsiyasini amaliyotga samarali tatbiq etishda strategik yo'nalish sifatida qoraladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim va tarbiya integratsiyasini ta'minlash zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Maktabgacha yosh davri o'quvchining shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi bosqich bo'lib, aynan shu davrda bilim berish jarayoni tarbiyaviy ta'sir bilan uzviy bog'langan holda olib borilgandagina kutilgan pedagogik natijalarga erishish mumkin bo'ladi. Ta'lim va tarbiyaning alohida jarayonlar sifatida emas, balki yagona pedagogik tizim sifatida tashkil etilishi o'quvchilarning intellektual, ma'naviy-axloqiy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishini ta'minlaydi.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida, xususan, maktabgacha ta'lim va tarbiya sohasiga oid qabul qilingan qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlarda ta'lim va tarbiyaning uzviyligi davlat siyosati darajasida mustahkamlangan.

Ushbu hujjatlar maktabgacha ta'lim muassasalarida integratsiyalashgan ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish uchun zarur huquqiy, tashkiliy va metodik asoslarni yaratadi.

Amaliyotda bu yondashuv o'quvchilarning shaxsiy imkoniyatlarini hisobga olish, individual rivojlanishini ta'minlash hamda ularni keyingi ta'lim bosqichlariga puxta tayyorlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Hasanboyeva O.U., Tojiyeva M.X., Toshpo'latova Sh.K. *Maktabgacha ta'lim pedagogikasi*. Toshkent, O'qituvchi nashriyoti, 2017.
2. O'zbekiston Respublikasi. *Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risidagi Qonun*. Toshkent, 2019.
3. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. *Pedagogik texnologiyalar asoslari*. Toshkent, Fan va texnologiya nashriyoti, 2016.
4. Qodirova F.R. *Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi nazariyasi va metodikasi*. Toshkent, Navro'z nashriyoti, 2018

